

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K podmínkám pro osvobození od soudních poplatků z pohledu judikatury

Osvobození od soudních poplatků představuje institut, který slouží k ochraně účastníka řízení nacházejícího se v tíživých majetkových poměrech, před příliš tvrdými dopady zákona č. [549/1991](#) Sb., České národní rady o soudních poplatcích. Osvobození od soudních poplatků umožňuje hájit práva v soudních řízeních i osobám sociálně slabým, nebo nemajetným, kterým by požadavek na zaplacení soudního poplatku znemožnil přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

Osvobození od soudních poplatků je obecně upraveno v ust. § 138 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**o.s.ř.**“). Dle citovaného ustanovení platí, že předseda senátu může na návrh přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Pokud předseda senátu nerozhodne jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení, a to i se zpětnou účinností, avšak poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se nevrací.

V případě podání žádosti o osvobození od soudních poplatků je soud povinen zkoumat, zda jsou v daném případě naplněny zákonné podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků. V případě, že by se těmito skutečnostmi soud nezabýval nebo se jimi zabýval nedostatečně a v důsledku neuhrazení soudního poplatku by došlo k zastavení řízení, mohlo by tím dojít k odepření práva na přístup k soudu žadatele. Při posuzování kritéria majetkových poměrů by pak soud měl vycházet z **aktuálních reálných majetkových poměrů žadatele** což dlouhodobě judikuje též Ústavní soud:

*„Porušením práva na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod je postup obecných soudů, které při rozhodování o osvobození od soudního poplatku **nevychází z aktuálních, nýbrž z minulých nebo hypotetických budoucích majetkových poměrů žadatele**; stejně toto právo porušuje požadavek na zaplacení soudního poplatku za řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí, které nepřiznává účastníkovi osvobození od soudního poplatku.“*[\[1\]](#)

Osvobození od soudních poplatků lze dle konstantní judikatury Nejvyššího soudu **přiznat rovněž právnické osobě - podnikateli**. Při splnění ostatních předpokladů pro přiznání osvobození od soudního poplatku nelze právnické osobě - podnikateli osvobození od soudních poplatků odepřít pouze proto, že její objektivní neschopnost k úhradě soudního poplatku je důsledkem její podnikatelské činnosti a že potud nese „podnikatelské“ nebo „hospodářské“ riziko.[\[2\]](#)

Ústavní soud rovněž judikoval postup soudu v případě, že by soud i po pečlivém zvážení všech okolností dospěl k tomu, že nejsou splněny podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků:

*„Podá-li si účastník návrh na přiznání osvobození od soudních poplatků, je správným postupem soudu, pokud tento, byť zčásti, tomuto návrhu nechce vyhovět, aby o něm nejprve rozhodl **a znovu***

účastníka vyzval k zaplacení soudního poplatku či zbývající částky částečně prominutého soudního poplatku, a teprve pokud ani v této lhůtě účastník nezaplatí, může soud usnesením řízení zastavit.“[\[3\]](#)

Pokud soud zamítne žádost účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků, je tímto rozhodnutím soud vázán. Později podané (nové) žádosti téhož účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků však může soud vyhovět v případě, že se u žadatele změni poměry, z nichž soud vycházel v původním (zamítavém) rozhodnutí.

V případě, že však po pravomocném zamítnutí návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků nedojde u žadatele ke změně poměrů, tak soud řízení o dalším návrhu téhož účastníka na přiznání osvobození od soudních poplatků zastaví pro překážku věci pravomocně rozhodnuté.[\[4\]](#)

Ze shora citované judikatury vyplývá, že v případě posuzování splnění podmínek pro přiznání osvobození od soudních poplatků je třeba, aby se soudy dostatečně zabývaly aktuální ekonomickou situací a majetkovými poměry žadatele. V případě, že by byla nedůvodně zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, mohlo by dojít k závažnému procesnímu pochybení stran soudu, a to v podobě zásahu do práva na přístup k soudu dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod.



JUDr. David Řezníček, LL.M., Ph.D.,
advokát

Mgr. Daniela Mašková

REZNICEK  CO.

[Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář](#)

Krajinská 281/44
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247
e-mail: reznicek@reznicek.com

[\[1\]](#) Nález Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 2603/17, ze dne 5. 12. 2017.

[\[2\]](#) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013.

[3] Nález Ústavního soudu Ústavní soud, II. ÚS 1138/15, 24. 8. 2016.

[4] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Sdílení elektřiny v obecních projektech, změny po 1.8.2026 a zapojení bateriových úložišť](#)
- [Jak naložit s „oznámením“ přestupku soukromých osob? A je to vlastně oznámením ve smyslu zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich?](#)
- [Systémová podjatost ve správním řízení aneb požadavek na překročení nadkritické míry rizika systémové podjatosti](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Pacht závodu a zákaz přenechání věci třetí osobě](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)